

R E C E N Z J E

Leszek Naziemiec, *Dziki dziecko. Jak wspierać rozwój psychoruchowy dziecka w zgodzie z naturą*, Sensus, Gliwice 2023

Książka Leszka Naziemca — fizjoterapeuty i psychologa specjalizującego się w zaburzeniach rozwoju psychoruchowego u dzieci, nauczyciela akademickiego — skierowana jest do rodziców, nauczycieli oraz terapeutów i poświęcona jest wspieraniu rozwoju psychoruchowego dzieci od narodzin do pierwszych klas szkoły podstawowej. Publikacja, wydana w 2023 r. przez wydawnictwo Sensus, liczy 149 stron i składa się ze spisu treści, części I–III, podzielonych na mniejsze jednostki, epilogu, podziękowań i literatury. Ilustrowana jest czarno-białymi fotografiami.

W części I, zatytułowanej *Inspiracje*, złożonej z siedmiu rozdziałów, autor wykłada teoretyczne podstawy swojego podejścia do wspierania rozwoju dziecka. Wyjaśnia, co jest celem publikacji oraz w jaki sposób można z niej korzystać. W rozdziale *Kultury pierwotne a współczesność* autor dokonuje rozważań na temat kluczowego procesu w dziejach cywilizacji, jakim jest tzw. rewolucja neolityczna, czyli odejście od zbieracko-łowieckiego trybu życia na rzecz gospodarki wytwórczej, której początek datuje się na ok. 10 000 lat przed Chrystusem. Gwałtowny rozwój cywilizacji wiąże się z postępującą degradacją środowiska, utratą kontaktu z naturą, stresem, przeciążeniem i siedzącym trybem życia. W poszukiwaniu wyeliminowanych aspektów życia autor czerpie inspirację z antropologicznych i etnograficznych badań społeczeństw pierwotnych oraz kultury ludowej.

Ponadto w części I autor dokonuje rozważań na temat idei jedności psychofizycznej, poddając krytyce dualizm kartezjański. Odwołuje się też do badań J. Piageta, wiążącego rozwój sensomotoryczny z rozwojem poznawczym człowieka. Omówiony zostaje pod tym kątem okres sensomotoryczny, okres przedoperacyjny i okres operacji konkretnych. Ponadto autor odwołuje się do badań Z. Freuda nad rozwojem małych dzieci, podkreśla wkład B. i K. Bobathów w nowoczesne rozumienie rozwoju motorycznego oraz przytacza badania A. J. Ayres nad rozwojem zmysłów, ze szczególnym uwzględnieniem zmysłu przedsionkowego i proprioceptywnego.

Część II *Sensomotoryka w praktyce* składa się z 42 rozdziałów, które zawierają odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania i wątpliwości dotyczące rozwo-

ju psychoruchowego dzieci. Porusza on rozliczne zagadnienia, z czego wiele jest przydatnych nie tylko w doświadczeniu rodzicielskim, ale również w pracy pedagogicznej. Autor podaje przykłady rozmaitych aktywności, do których można zachęcać dziecko. Zwraca szczególną uwagę na te, które uważa za pierwotne, atawistyczne, a jednocześnie pozytywne w sensie rozwojowym. Są to takie zajęcia, jak: chodzenie boso, wspinanie się na drzewa, rzucanie kamieniami, zabawy głową w dół, kopnięcia, dziecięce zbieractwo. Omawia ponadto takie zagadnienia, jak postawa ciała, pozycja siedząca, zastosowanie zabaw z trampoliną, deskorolką czy równoważnią, ćwiczenia oddechowe i inne czynności wyciszające, zabawy muzyczne i rytmiczne.

L. Naziemiec porusza w swojej publikacji także tematy kontrowersyjne, takie jak nadmierna sterylność w wychowaniu dzieci, hartowanie, w tym zimne kąpiele czy chodzenie boso po śniegu, nadużywanie zabawek sensorycznych wykonanych z tworzyw sztucznych. Autor podważa przekonanie o tym, iż klocki i puzzle należą do najlepszych dziecięcych zabawek, twierdząc, że znacznie bardziej rozwojowe są zabawy ze sznurkami. L. Naziemiec wielokrotnie zwraca uwagę na współzależność poszczególnych obszarów rozwoju dziecka, np. łącząc opóźnienie w rozwoju mowy z niedostatecznym rozwojem motoryki. Wyjaśnia też rozwojowe przyczyny tych dziecięcych aktywności, które niekiedy stanowią powód do niepokoju dorosłych, jak np. podnoszenie ciężarów czy powrót do czworakowania.

Po omówieniu poszczególnych zagadnień autor podaje liczne wskazówki praktyczne do zastosowania w domu lub pracy z dziećmi. Udowadnia, że ćwiczenia wspierające rozwój dziecka mogą być nieskomplikowane i przystępne (np. ćwiczenia z główką kapusty). W części tej zamieszczonych zostało 25 czarno-białych fotografii ilustrujących wybrane zagadnienia.

Część III publikacji, zatytułowana *Wsparcie. Dziecko w zdrowiu i chorobie*, poprzedzona jest słowami „Słuchaj dziecka, samo cię poprowadzi”. Autor, będący nie tylko fizjoterapeutą, lecz również psychologiem, prezentuje w tej części wybór idei psychologicznych, które, opierając się na własnej wieloletniej praktyce terapeutycznej i rodzicielskiej, uważa za sprawdzone i godne polecenia. Omawia tu m.in. zalety koncepcji poznawczo-behawioralnej A. Becka i znaczenie budowania strategii poznawczych. Przytacza więc typowe pułapki myślowe, mogące stanowić przeszkodę w rozwoju, m.in. nadmierną generalizację, selektywne abstrahowanie, personalizację, wyolbrzymianie porażek przy umniejszaniu sukcesów, myślenie czarno-białe i inne. Autor zwraca też uwagę na komunikację, w szczególności pewne nawykowe zwroty, które niekiedy wypowiadają dorośli, a także przytacza przykłady błędów w języku stosowanym wobec dzieci. Wspomina też o znaczeniu swobodnego rysunku dla rozwoju dziecka, jednocześnie przestrzegając przed nadmiernym psychologizowaniem dziecięcej twórczości. Problemem, któremu autor poświęcił więcej miejsca, jest choroba

i śmierć dziecka. Jest to temat trudny, przez co pomijany w wielu publikacjach kierowanych do rodziców i profesjonalistów, a jednocześnie bardzo potrzebny w sytuacji często spotykanego braku umiejętności rozmowy dorosłych z dziećmi o chorobie i śmierci. Tym cenniejsze są wypowiedzi autora dotyczące stosowania odpowiedniej narracji oraz nadawania pierwszeństwa rozwijaniu potencjału dziecka pomimo istniejącej choroby. Część III autor kończy odwołaniem do C. G. Junga oraz zachęca do odkrywania rejonu nieświadomości, archetypów, snów, baśni i używania intuicji jako jeszcze jednej ścieżki rozwoju własnego i narzędzia wspierania rozwoju dziecka.

W *Epilogu* autor wyjaśnia ideę „dzikiego dziecka” oraz ilustruje dochodzącą do głosu potrzebę ponownej integracji człowieka z przyrodą przykładami zdobywających coraz większą popularność aktywności takich, jak kąpiele leśne, idea *blue mind* czy *bird-watching*.

Publikację kończą *Podziękowania* i *Literatura*, zawierająca 14 pozycji bibliograficznych.

Podsumowując: książka L. Naziemca stanowi skondensowane źródło wiedzy na temat rozwoju psychoruchowego dziecka, wzbogacone o rozważania na temat idei integracji człowieka z przyrodą. Treści w niej zawarte podane są w sposób czytelny i inspirujący, pomagają zrozumieć przyczyny niektórych mniej typowych potrzeb i zachowań dzieci. Liczne wskazówki praktyczne mogą zostać wykorzystane do obserwacji i wspierania rozwoju dzieci na różnych płaszczyznach, zarówno przez rodziców, jak i pedagogów czy terapeutów.

Monika Dębiec

ORCID: 0009-0007-3579-8330

*Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie*